

interpolări) cu „codices deteriores” și încadrându-se în descendența lui Carnotensis după ce din acesta dispăruse *Hec.* 3, 5, 8 — 5, 1, 2, deși O a suferit o puternică influență a grupului de manuscrise interpolate V, totuși Zwierlein conchide că și O trebuie colaționat integral, lecțiunile proprii lui fiind de multe ori corecte.

Lucrarea, pe care n-am putut-o prezenta mai succint — și căreia i-aș reproșa absența facsimilelor (ar fi fost extrem de utilă măcar o planșă pentru fiecare din cele patru grafii diferite) —, se încheie cu un indice de nume și materii (o maliție: la p. 180, col. întâi, apare „Cusanus, Nicolaus”, pe când în text e numit numai „Nikolaus von Kues”), un amănunțit indice de cuvinte (unde se notează cu asterisc cuvintele ori sensurile neluate în dicționare, și anume: *confidere* ‘*impudens esse*’ — despre care am mai vorbit —, *contemptiose*, *obreueri* și *perspicacia*; totuși, ultimul apare în Ernout — Meillet⁴, s.u. *speciō, fără nici o indicație) și al pasajelor discutate în afara ordinii normale.

În total, Otto Zwierlein ne-a oferit o lucrare foarte meritorie.

Traian Costa

JOSÉ S. LASSO DE LA VEGA, *Sintaxis griega*, Madrid, Consilio Superior de Investigaciones Cientificas, 1968, 644 p. (Enciclopedia Classica, no. 6.)

Acest volum, masiv ca înfățișare, este primul dintr-o serie de trei volume destinate să cuprindă sintaxa greacă raportată la problematica sintaxei moderne.

Spre deosebire de marile tratate de sintaxă greacă publicate până în 1970, *Sintaxa greacă* (I) a prof. Lasso de la Vega este precedată de o expunere amănunțită asupra teoriilor sintactice, cele din antichitate inclusiv, intitulată *Introducere generală* (p. 3—188). Ideea se dovedește extraordinar de utilă pentru cei ce vor beneficia de consultarea lucrării. *Introducerea* oferă următoarele avantaje: a. corelează studiul sintaxei grecești cu disciplina lingvisticii generale; b. cuprinde o trecere în revistă, însoțită de observații critice, a teoriilor despre sintaxă care s-au succedat ca expresie a unor direcții de gândire, nu rareori antagonice; c. examinează atent „noile” teorii lingvistice și raportul lor cu domeniul sintaxei; d. motivează opțiunea autorului pentru interpretarea fenomenelor de sintaxă greacă prin mijlocirea metodelor psiholingvistice. Iată deci suficiente temeiuri pentru ca lucrarea prof. Lasso de la Vega să fie considerată drept un instrument de lucru cu totul deosebit. La curent cu cercetarea modernă în lingvistică, autorul raportează neobosit studiul fenomenelor sintactice din greaca veche la cîmpurile teoretice ale lingvisticii „noi”. Începînd de la p. 56 și urm. autorul arată cum metodele de abordare a structurilor sintactice denumite în mod curent „tradiționale” (empirică, statistică, logico-psihologică, istoric-comparativă) sînt tot mai mult înlăturate în favoarea metodelor care țin de cercetările structuraliste și de cele cu substrat stilistic. În ce privește opțiunea pentru o anumită metodă de expunere în materie de sintaxă, atitudinea autorului ni se pare semnificativă, căci el recomandă să se țină seama de trăsăturile dominante ale fiecărei limbi în parte sau ale unui grup de limbi.

Bibliografia citată (care merge pînă în 1967) nu cuprinde studii generale relative la sintaxa limbii grecești, concepute după normele școlilor structuraliste, pentru simplul motiv că asemenea studii nu există nici pînă astăzi. El se mărginește a semna principalele încercări de stabilire și clasificare a opozițiilor gramaticale și neutralizarea lor (p. 76 și urm.) în spiritul școlilor de la Praga și Copenhaga, acordînd o atenție specială propunerilor lui Roman Jakobson și celor ale compatriotului său M. S. Ruipérez (*Estructura del sistema de aspectos y tiempos del verbo griego*, Salamanca, 1954). Concluziile finale asupra valabilității acestor încercări

cări aplicate la studiul limbilor clasice sînt sceptice; iată ce se poate citi la p. 87: „Como se deduce de este miustrario de opiniones divergentes no puede decirse que los linguistas estructuralistas se hallen todavía de acuerdo ni en la posibilidad de traducir al campo morfológico-sintactico tradicional el concepto fonológico de neutralización, ni en lo que respecta a los límites, esfera de cumplimiento, condicionamientos etc. de la neutralización de oposiciones significativas”.

Mult mai apropiate, mai potrivite pentru studiul sintaxei grecești îi apar autorului metodele sugerate de psiholingvistică și de sociolingvistică.

Capitolul II al *Introducerii Generale* este închinat integral acestor probleme de teorie (pp. 97—190). Titlul însuși al acestui Capitol, *Los condicionamientos y las tendencias psicológicas en la sintaxis griega*, reflectă preocuparea susținută a autorului în această direcție a cercetării.

După prof. Lasso de La Vega factorii de care depinde un studiu psiholingvistic al sintaxei grecești sînt de două tipuri: condiționările și tendințele generale (p. 97).

Condiționările sînt grupate după următoarele criterii: (1) de ordin lingvistic intern, proprii fiecărei limbi, cum ar fi, de pildă, apariția unor fenomene sintactice condiționate de particularități morfologice; tonul și pauzele; gestul și mimica; relația între vorbitor și mediul extralingvistic; (2) condiționări specifice psihologiei vorbitorilor unei anumite limbi, care țin de gradul de dezvoltare al societății respective și de tipurile de gîndire logică. În această ordine de idei de un deosebit interes sînt considerațiile autorului asupra anumitor locuțiuni și expresii negative din limba veche greacă (p. 111) precum și discuția bogat exemplificată despre natura greșelilor de gîndire și a greșelilor de limbă (p. 112 și urm.); (3) condiționări sosite din mediul extralingvistic, cum ar fi credințele primitive, adaptarea unei scrieri etc.

În grupul *Tendințelor* autorul studiază tendințele spre reprezentarea intuitivă, expresia emoțiilor, tendința efortului minimal, cu interesante observații asupra anumitor construcții sintactice tipice vechii limbi grecești — tendințele estetizante, cele social-culturale, în care integrează, dispariția, dualului.

După această trecere în revistă, de un interes unic în felul ei pentru numeroasele aplicații la care se pretează, ne-am fi așteptat la o tratare psiholingvistică propriu-zisă a sintaxei nominale care completează volumul. Prof. Lasso de la Vega a preferat însă metoda de expunere a sintaxei tradiționale, mulțumindu-se s-o lărgească prin comentarii făcute pe linia investigației psihologice. Aceste completări, de obicei rupte de părțile descriptive, urmează după o serie de paragrafe sau sînt plasate la sfîrșitul unor capitole (vezi, ca ilustrare la cele spuse, paragraful 214, p. 507, concluzii despre genitivul comparativ). Autorul începe cu o discuție asupra categoriilor de gen, număr și caz pentru a continua sintaxa cazurilor printr-o amănunțită trecere în revistă a tuturor combinațiilor nominale și verbale. Ultimul caz luat în considerare este dativul, ca unul sortit pieirii. Ceea ce apare neobișnuit față de gramaticile tradiționale este adăugarea unui colosal volum de informații despre tot ce s-a scris în trecut și în vremurile mai recente relativ la problemele tratate. Ambiția de a aduna principalele teze formulate despre o anumită problemă de limbă are dezavantajul acumulării unui material lipsit de inedit; pe de altă parte însă, un asemenea grupaj, din punct de vedere informativ este de neprețuit, îndeosebi atunci cînd este însoțit de unele vederi critice. În acest gen sînt, de pildă, expuse teoriile lui Jakob Grimm și Karl Brugmann despre categoria genului, cu stufoase completări, extinse de la teoria antică asupra personificării pînă la teoriile de la sfîrșitul veacului al XIX-lea ale lui Lucien Lévy Bruhl sau P. Kretschmer.

Prolixitatea inerentă acestui mod de tratare a materiei nu devine totuși obositoare. Numeroasele referiri comparative la limba latină presărate în text sînt sprijinite prin exemple alese, în majoritatea lor din Einar Löfstedt, *Syntactica* (1928; 1933). Să notăm și faptul că autorul declară în repetate rînduri dezacordul său față de o gramatică sincronică; din păcate, într-o lucrare atît de bine documentată, la curent cu descifrarea scrierii miceniene (p.356—357; 375; 378 etc.), care îngăduie autorului apropiere între forme extrem de vechi și forme curente în dialectul atic (cum, ar fi discuția asupra acuzativului de direcție, p. 355 și urm.), intro-

ducerea unui punct de vedere istoric lipsește; desigur, Prof. Lasso de Vega n-a avut intenția să redacteze o sintaxă istorică; fiecare paragraf conține, așa cum menționam mai sus, tentative de explicare ale unor forme și fenomene de sintaxă prin prisma psihologiei și a logicii vorbitorilor din diferite epoci; astfel de încercări nu suplinesc însă lipsa unei sistematizări diacronice, necesară uneori în funcție de extinderea și diversificarea expunerii.

Istorie a gramaticii împletită cu gramatică descriptivă, comparativă și teorii psiholingvistice — iată ce este primul volum din seria de trei făgăduită de autor. Următorul va trata sintaxa pronumelui și a verbului iar al treilea și ultimul, subordonarea în frază. Așteptăm cu deosebit interes să ne parvină și aceste volume.

A. Piatkowski

HELENA KURZOVÁ, *Zur syntaktischen Struktur des Griechischen. Infinitiv und Nebensatz*. Praga, Academia, 126 p., Kčs. 30.00

În limbile indo-europene este larg și variat folosit procedeul înlocuirii unei propoziții secundare prin construcții cuprinzând forme verbale nepredicative, construcții semipredicative (Halbprädikatskonstruktionen). Între aceste echivalente funcționale ale propozițiilor secundare construcțiile infinitivale ocupă în greaca veche un loc privilegiat prin frecvența și varietatea lor. Analiza raporturilor între infinitivul grec și propoziția secundară oferă autoarei lucrării de față prilejul unor considerații de valoare mai generală privind pe de o parte structura sintactică a limbii grecești, pe de alta poziția și funcțiile infinitivului în greacă și în celelalte limbi indo-europene.

Reprezentantă a școlii lingvistice pragheze, autoarea abordează obiectul studiului său cu mijloacele lingvisticii structurale; la baza analizei sale stă distincția între funcții primare — funcții secundare, curent folosită în lingvistică, începând de la J. Kurylowicz. Constatând că, din pricina caracterului polifuncțional și a nepreciziei poziției infinitivului în structura limbii lucrările de până azi nu reușesc să prezinte în mod limpede sintaxa acestui mod, autoarea se vede nevoită să dedice un capitol introductiv problematicii generale a infinitivului. Ea examinează aici două categorii de probleme: 1. poziția infinitivului în sistemul morfologic și funcția sintactică primară a infinitivului (funcția adverbială și completivă) și 2. poziția infinitivului între așa-numitele mijloace de expresie a determinării acțiunii (Ausdrucksmitteln der Handlungs-determination), raportul între infinitiv și propoziția secundară.

În capitolele următoare (II—IV) care au mai curând un caracter analitic și descriptiv autoarea analizează diferitele tipuri ale infinitivului grec. Luând drept criteriu al clasificării relația semantic-sintactică între infinitiv și contextul propoziției în care el apare, ea stabilește existența a trei tipuri principale de infinitiv în limba greacă: infinitivul dinamic, infinitivul declarativ și infinitivul substantivat, cărora le consacră câte un capitol. Ea distinge de asemenea existența a numeroase tipuri secundare de infinitiv pe care le analizează amănunțit. Sunt examinate deopotrivă relațiile între diferitele funcții ale infinitivului și raporturile lor cu mijloacele de substituere corespunzătoare între care în primul rând stă propoziția secundară. Analiza are în vedere atât aspectul sincronic cât și unele din aspectele diacronice ale evoluției sistemului infinitivului în limba greacă, până la dispariția sa în greaca modernă.

Un capitol substanțial este dedicat caracterizării generale a infinitivului grec din mai multe puncte de vedere; sunt analizate aici particularitățile semantice și sintactice ale infinitivului, grec raporturile între tipurile principale și secundare, se încearcă o clasificare a diverselor tipuri de infinitiv după importanța lor funcțională, se definește locul infinitivului în